

La poesia de Joan Baptista Xuriguera: entre l'amor i la rebel·lió

Enric Falguera
Universitat de Lleida

L'obra poètica de Joan Baptista Xuriguera abasta sis poemaris —*Indíbil i Mandoni* (1955), *El cor vermell* (1958), *Les ales del vent* (1962), *Balada d'amor* (1963), *El silenci rebel* (1976), i *L'horta daurada* (2008)—, un assaig literari (*Diccionari de poemes*, 1970), un parell de textos teòrics inèdits sobre poesia («Algunes idees sobre la poesia» i «La forma en la poesia») i alguns poemes solts que, també, romanen inèdits.¹ Tot i una aparent dispersió, la seva producció lírica presenta uns eixos temàtics (l'amor i la pàtria) i formals (l'ús del sonet i la rima consonant) que es mantenen al llarg dels anys i contribueixen a dotar d'unitat i coherència la poesia xuriguera.² Parlem, en realitat, no d'una obra diversa sinó d'una sola obra en diferents volums que configura una «Obra-Testimoni vital i autèntica i per tant lligada del tot a les lleis universals de l'harmonia i de l'equilibri».³ La poesia de Xuriguera és una poesia senzilla, espontània, elaborada formalment, que arriba directament al cor: «La poesia no necessita la paraula ampul·losa i grandiloqüent. No ha de tractar de sorprendre el lector amb conceptes atrevits de llenguatge. Tot es pot dir amb una frase natural i senzilla, tal com arriba una primera

1. Els poemes inèdits són «Cant de l'exiliat», «El meu estel», «Ha vingut la barbàrie», «La nostra guerra», «L'aviació del crim», «L'hora greu» i «Souvenirs». Tots aquests textos es conserven en l'arxiu particular de la família. Agraïm a Pau Xuriguera, fill del poeta, l'amabilitat de fer-nos arribar aquests poemes i de facilitar-nos tota mena d'informacions sobre J. B. Xuriguera.

2. El mateix autor assegura en el pròleg a la primera edició d'*El cor vermell* «que es tracta d'una obra diversa, com les flors que un jardiner va collint d'ací i d'allà». Joan Baptista XURIGUERA, «Pròleg», *El cor vermell* (Barcelona, Editorial Claret, 1958), p. 7.

3. Anton SALA-CORNADÓ, «Homenatge a Joan Baptista Xuriguera», *Urc.*, núm. 1 (1989), p. 86.

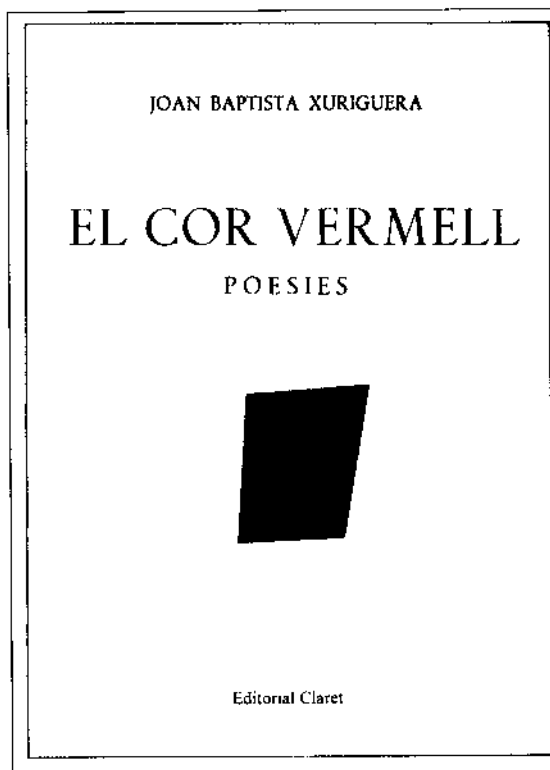
idea, sense esforç ni violència de cap mena.»⁴ Segurament per això, la seva poesia és més narrativa que lírica i és en les grans obres com *Indíbil i Mandoní* o *Balada d'amor* on llegim el millor Xuriguera. Amb tot, la seva és una poesia poc difosa, que ha quedat al marge dels circuits literaris i de les modes, tot i alguns èxits en els Jocs Florals (com l'assolit el 1960 amb el poema «Cant a l'amor» publicat al volum *Les ales del vent*) i que ha tingut una escassa recepció.⁵

Una poesia del seu temps

Joan Baptista Xuriguera comença a escriure poesia en un moment en què conviuen en la literatura catalana dels anys vint i trenta una gran diversitat d'estils i de tradicions. Fonamentalment: 1) l'herència noucentista clarament manifestada en el gust per la forma, 2) la tradició postsimbolista que incorpora la cançó, la simplicitat i la senzillesa en la poesia i 3) les noves formulacions de l'avantguarda que cerquen la modernitat.⁶ Enmig d'aquest panorama complex, el jove Xuriguera assaja una poesia que flirteja amb tots els corrents. Així, el 1936 ha de publicar un volum, *El cor vermell*, que a causa de l'esclat de la guerra civil no podrà veure la llum. El temps arracona el projecte i no és fins el 1958 que es publica el primer poemari de Xuriguera.⁷ De fet, aquesta dilatació entre la data d'escriptura dels poemes i la data de publicació de l'obra és una de les circumstàncies

que marquen la difusió i recepció de la poesia xuriguera.⁸

En efecte, en *El cor vermell* s'hi veuen reflectides les tres tradicions esmentades. Xuriguera publica poemes com «Eixuga el plor estimada» o

Coberta de la reedició del recull *El cor vermell* (1984).

«Al mestre Pau Casals» deutors del rigor formal del noucentisme amb l'ús del sonet, s'apropa a temes moderns amb textos dedicats a la «Radio-telefonía», «Oda al ciment armat», «El fonògraf» o «Oda a l'aeroplà». I finalment, assaja una poesia senzilla, fonamentada en la cançó, que descriu objectes i situacions quotidianes de forma impressionista. Vol descriure sensacions, provocar impressions en el lector, i ho

4. Joan Baptista XURIGUERA, «Algunes idees sobre la poesia», p. 2. Es tracta, com hem indicat, d'un text inèdit.

5. Només hem sabut localitzar mitges notes de premsa que intornen de l'aparició dels volums xuriguera en publicacions com *Destino*, *Diario de Barcelona* o la lleidatana *Labor*. Només *Serra d'Or* publica una ressenya de *Les ales del vent*. Veg. Joan AGUT, «Els llibres. Poesia», *Serra d'Or*, núm. 3 (març de 1963), p. 42-43.

6. Jaume ACLEI, «Els anys vint i trenta» a Gloria BORDONS i Jaume SUBIRANA, *Literatura catalana contemporània* (Barcelona, UOC i Proa, 1999), p. 143-148.

7. Alguns dels poemes ja havien aparegut publicats en dues prestigioses publicacions dels anys trenta: la catalana *La Revista* i la italiana *La Fiera Letteraria*.

8. El mateix succeeix amb la majoria dels altres volums: *Les ales del vent* conté poemes escrits entre el 1928 i el 1962, *El silenci rebel* entre 1959 i 1975 i *L'horta daurada* entre el 1946 i el 1983.

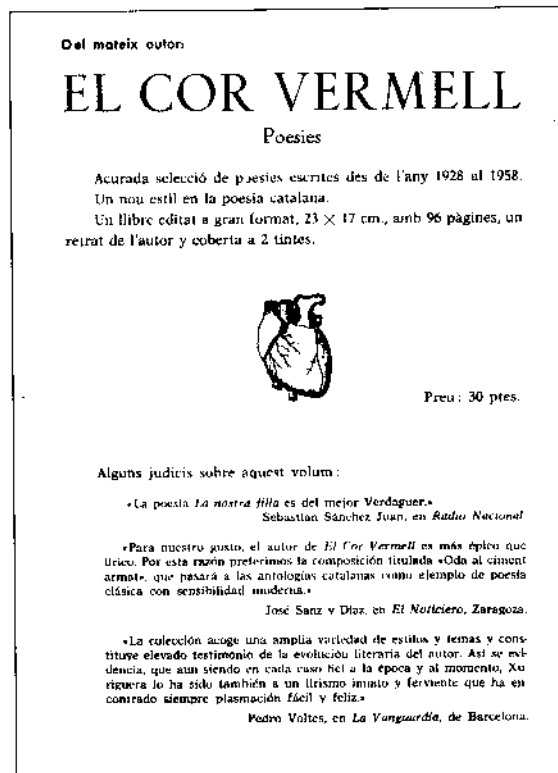
fa a través de la imatge: «Al matí / l'aire glaçat cau a miques», «Els ocells alegren l'ànima. / La llum fa claror d'altar» o «Les mantellines grises / apaguen els fanals del carrer» fins arribar a una poesia epigramàtica, com passa a «La papallona» o «El calb». Malgrat aquest ús de la metàfora, Xuriguera prefereix la comparació i a l'hora d'associar diferents elements no els identifica, sinó que els compara: «I s'obren les finestres com boques rialleres», o «Tots els arbres fruiters / ens allarguen els braços / com infants juganers». Precisament, el tema de la infantesa, vista com el paradís perdut, com l'arcàdia, és un motiu recurrent en la poesia xuriguèria. Un món infantil imaginari, simbolitzat per les fades i els gegants, que podem atribuir a la tradició romàntica. Aquesta varietat d'estils i formes fa d'*El cor vermell* el llibre més irregular de Xuriguera. Així, algunes de les temptatives provades queden arraconades: «L'Avantguarda, la fugida, el joc s'allunyen [...] La duresa de les circumstàncies no el deixen triar i es compromet, lluitant i actuant en la realització d'uns ideals familiars i socials.»⁹ D'altres es mantenen al llarg dels anys i fins i tot s'aguditzen: al volum *El silenci rebel* Xuriguera afirmarà que:

«Algunes poesies del present llibre ofereixen la particularitat d'haver estat treballades amb tota cura, perquè l'autor, en un agosarat exercici de preceptiva, ha eliminat la llibertat de la sinalefa, sense perdre per això cap dels valors que exigeix el vers. És pensant en la perfecció de la forma com a fita, que han estat escrites algunes d'aquestes composicions».¹⁰

9. Anton SALA-CORNADÓ, «Homenatge...», p. 84. En aquest sentit és significatiu el poema «El parc» on hi podem llegir tota una declaració d'intencions: «Quin ambient encisat per oblidar! / Però desfà l'encant / un automòbil / que es passejava amb aire decidit».

10. Joan Baptista XURIGUERA, «Contacte amb el lector», *El silenci rebel* (Barcelona, Rafael Dalmau editor, 1976), p. 6. Justament la forma en la poesia és el tema d'una conferència, que resta inèdita, pronunciada per Xuriguera el 1961.

Certament, l'ús de la polimetria i el domini del vers és una de les constants en la lírica xuriguèria.

Full informatiu en què s'anuncia la recent publicació del recull *El cor vermell* (1958).

L'amor, un tema sempre present

Al costat de poemes de circumstàncies com els dedicats a Pau Casals, a la seva filla Blanca o «Els queixals», llegim molts poemes d'amor. L'amor és el tema central de la poesia de Joan Baptista Xuriguera: «Jo sóc l'escorça, / jo només sé estimar» afirma el poeta a *Balada d'amor*. La poesia amorosa de Xuriguera planteja un itinerari amorós, d'aquí que, sovint, aquesta poesia expliqui unes situacions concretes (el primer petó, els vestits, els passeigs) i esdevingui molt narrativa. «Tota la literatura d'en Xuriguera és un afany delerós de trobar l'ànima bessona»,¹¹ una recerca que comença pels ulls (com en la tradició clàssica) i acaba amb el contacte físic (el petó). A *El cor vermell*, però, la relació

11. Anton SALA-CORNADÓ, «Homenatge...», p. 84.

amorosa es presenta en un estadi molt inicial i només hi llegim la sublimació del desig amorós: «Una tarda de desembre / vaig veure un cor. [...] Un cor com no n'hi ha un altre. / Un cor pur, / vermell com la sang que corre». En canvi, el poeta avança en la relació amorosa i en el poemari següent *Les ales del vent* ja diu: «Deixa'm el teu cor / i podré tornar-te'l / amb besos d'amor». S'insinua l'inici de la relació més afectiva, personal. Els poemes amorosos de *Les ales del vent*, però, encara mantenen la distància i descriuen les sensacions que provoquen en el poeta la visió dels ulls, el front, el cabell o la boca de l'estimada. En realitat els poemes d'amor del volum es clouen amb una declaració ferma d'amor espiritual: «Jo no vull la carn ni els ossos! / [...] deixeu-me la vida / en una dolça harmonia / dels sentits espirituals».

El gran llibre d'amor i un dels millors de Xuriguera és el poemari *Balada d'amor*. Publicat el 1963 en edició d'autor a les Publicacions Ilerda consta de vint parells de poemes que estableixen un interessant diàleg entre Ell i Ella, més un pròleg i un epíleg, també formats per un parell de poemes cadascun. *Balada d'amor* és un resum de la concepció de l'amor del poeta¹² i narra l'itinerari amorós dels dos protagonistes des del primer encontre (uns poemes de gran nivell que expliquen el mateix fet però des dels dos punts de vista, el d'Ell i el d'Ella) fins al retrobament final després d'una llarga separació forçosa. Els diàlegs mostren un Ell que proclama amb força el seu amor, al límit de la gelosia, de l'orgull, mentre que Ella apareix queixosa de l'actitud d'Ell i es mostra més reflexiva sobre la naturalesa de l'amor, que presenta en relació amb la natura: «He sentit la teva veu / com una

font d'aigua clara, / he vist a dins dels teus ulls / la llum de la volta blava». Es tracta, doncs, d'un autèntic combat d'amor.

El volum, darrere de l'aparença d'itinerari, amaga unes profundes reflexions sobre l'amor, que se'ns presenta com un camí d'aprenentatge, com una de les coses senzilles i bones de la vida que ens formen com a persones¹³ i que permeten conèixer el nostre entorn i, el que és més important, conèixer-nos a nosaltres mateixos. La clau de volta d'aquest pensament ens la brinda el darrer poema del recull «Fondre els nostres cors» que explicita que l'amor no és res més que el camí cap a la recerca interior, cap a la pròpia identitat que ens ha de permetre individualitzar-nos com a persona i fer-nos més lliures. Té, doncs, un marcat component metafísic. És per això que la receptora dels amors del jo líric sempre presenta una certa melangia, una tristor profunda, un mal d'amor: «Fa temps que la donzella, abans tan riallera, / Damunt son llit de roses no para de plorar, / ni el mar que l'emmiralla, ni el sol de primavera / Del cor la seva pena no poden eixugar». I això, perquè mai es veu del tot corresposta pel jo que, com li recrimina Ella, té un marcat component egoista. D'aquí l'exagerada admiració del poeta cap a Ella, sovint presentada amb els atributs d'una gran heroïna. Heroïna de l'amor, com els soldats ho són de la nació.

Un altre tipus d'amor: la pàtria

L'altre gran tema en la poesia de Joan Baptista Xuriguera és el poble, en relació amb el seu context històric. La guerra, l'exili i la repressió franquista silenciosa, motiu que, en bona part, dona títol al volum *El silenci rebel*, són font d'inspiració per al poeta. Xuriguera escriu els poemes que parlen de la guerra mentre es produeix el conflicte militar i en el moment de passar la frontera cap a França. Són poemes llargs, molt èpics i narratius,

12. Hi ha situacions que llegim en poemes de *Balada d'amor* que apareixen gairebé calcades en poemes d'*El cor vermell* com «El teu carrer» o de *Les ales del vent* com «El llibre». Aquest fet no només demostra la unitat de pensament en la teoria amorosa de Xuriguera, sinó que evidència la fidelitat de pensament en l'obra poètica xuriguera, ja que trobem les mateixes idees en un poema de 1935 i en uns altres publicats el 1963. Sembla clara, doncs, la cohesió d'aquesta obra.

13. No en va Xuriguera afirmar en el poema «La porta de la vida» de *Les ales del vent*, adreçat al seu fill Pau en complir els quinze anys: «I que la llum que sempre t'acompanyi / et doni força al braç i al pit amor».

que deixen traspuar el sentiment de ràbia, impotència i pèrdua que provoca la guerra, com a «La mare del soldat» de *Les ales del vent*, o «L'aviació del crim». Contràriament, també, veiem aquells poemes que reflecteixen l'esperit de lluita, de rebel·lió i de defensa del país que llegim a «Ha vingut la barbàrie» o «L'hora greu».¹⁴ De fet, en la majoria dels poemes de guerra, l'esperança i l'optimisme és el darrer missatge que s'ofereix. D'aquests poemes val la pena destacar el poema inèdit «Cant de l'exiliat». El poeta utilitza la metàfora d'una àliga com a símbol de la pau. Una pau que l'exiliat ha d'anar a buscar lluny de casa, perquè no la troba a la seva llar. El més interessant del poema és l'associació llar i família amb Pàtria. És aquest, també, el sentit del poema «La veu del germà» de *Les ales del vent* compost a conseqüència de la mort del germà de Joan Baptista, Pau Xuriguera. Es produeix en aquell poema un doble sentiment de vinculació entre l'àmbit col·lectiu i el personal. Una ambivalència que podem extrapolar a tota la poesia xuriguera que es mou entre dos pols: el privat i el cívic. O el que és el mateix: entre la fidelitat a l'amor i la lluita per uns ideals, la lleialtat a un poble (en el sentit romàntic del *Volk* alemany), el català. Per això, la seva és una obra de combat pels seus ideals: l'amor, la família, els amics i la pàtria. No hi ha dubte que aquesta dualitat amor-nació té les arrels en el romanticisme.¹⁵ Si afegim la transcendència d'aquest amor i la melangia que se'ns desprèn, amb la concepció de la poesia com una obra espontània i natural, «un plaer [...] per al poeta i també per al lector»¹⁶ conclourem que Xuriguera és un poeta de neta filiació romàntica, això sí marcat tràgicament per un temps fosc, de misèria i mort. I un poeta que concep la poesia com Joan Maragall, un dels difusors del romanticisme a Catalunya.¹⁷

14. Aquests tres darrers poemes són inèdits.

15. George GUSDORF, *Le romantisme*, volum I (Paris, Payot, 1993), p. 61-90.

16. Joan Baptista XURIGUERA, «Algunes idees...», p. 2.

17. Maragall no només ajuda a configurar el cos teòric de la poesia xuriguera, sinó que la seva empremta és evident en poemes com «La sardana» de *L'horta daurada*.

Una època, però, que oprimeix el crit de rebel·lió. «Sento dins del pit l'angoixa / d'un gemec mig ofegat, / el cor neguitós amoixa / un crit roig de llibertat» escriu a *El silenci rebel*. Aquest volum de 1976 estableix un diàleg amb la resta de la producció de Xuriguera. D'una banda, els poemes de la primera secció del llibre, escrits significativament el 1963,¹⁸ volen retratar un estat d'ànim centrat en la por que tot ho reprimeix, que converteix els homes en una caricatura de si mateixos, i que reflecteixen l'ambient gris de la Barcelona franquista. No en va, al darrer d'aquesta ciutat claustrofòbica, s'hi dibuixa en els poemes de Xuriguera la ciutat llunyana de Màrius Torres. D'altra banda, la tercera secció del llibre és l'altra cara de la història d'amor narrada a *Balada d'amor*. En efecte, s'hi explica de manera força narrativa el procés de desencontre entre dos amants. Ella es mostra distant i indiferent, mentre que ell voldria oblidar-la però no pot, cosa que el fa patir. És així com els silencis i les no trobades adquireixen un valor especial i el jo poètic veu en ella més un ideal, una utopia, que no pas una dona de carn i ossos. Per això, la solució al dolor passa per la mort, que permet acabar amb el sofriment i conservar inalterable l'amor de manera pura i idealitzada: «Et podré veure a tot arreu / ajeguda a la molsa, / i el teu cos serà meu / amb el desig més lleu / en l'hora dolça». En definitiva, es tracta d'una història amorosa que s'insereix de ple, de nou, en la tradició romàntica.

Una de les conseqüències d'aquest sentiment de dolor i pèrdua —també atribuïble als poemes de contingut patriòtic— és una certa melangia que tenyeix tota la producció xuriguera: «El meu cor és una àmfora de vidre / que roman entelada de sofrir».¹⁹

18. Estem parlant d'una època en què la realitat i el seu tractament literari es posa a debat en les nostres lletres arran dels plantejaments del realisme històric.

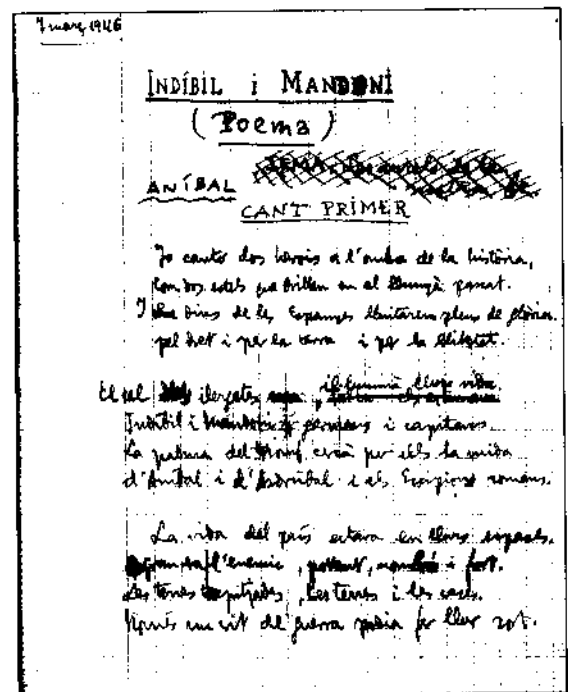
19. Sala-Cornadó insisteix molt en aquest punt: «Hi ha una altra constant [en la poesia de J. B. Xuriguera]: la nostàlgia d'un món passat, una tristesa existencial [...] Hi ha com una enyorança d'alguna cosa perduda, no solament de tot el que s'ha perdut amb la dissort de la nostra Catalunya vençuda. Potser per aquesta nostàlgia ens refugiem en el món antic, que sempre serà nou». ANTON SALA-CORNADÓ, «Homenatge...», p. 83-84.

Potser per això quan descriu ciutats s'emmiralla en el seu passat gloriós (com en la secció «Sonets ciutadans» d'*El silenci rebel*) o recorre a figures o personatges mítics per glorificar la història de Catalunya (com succeïx a «Montserrat», «Aurembiaix», «Al monestir de Santes Creus» o «Oda a Catalunya» del volum *L'horta daurada*). Poemes en què la influència de Jacint Verdaguer és prou evident.

La dignificació de Catalunya és una de les raons que mouen Xuriguera a escriure una de les seves millors creacions: el poema èpic *Indíbil i Mandoni*. Publicat a Barcelona, el 1955, és un cant a la llibertat, a la lluita per les llibertats i a la unió dels pobles. El poema està dividit en cinc cants que narren de manera progressiva, en més de 2.600 versos, les vicissituds dels cabdills ilergets contra els romans i els cartaginencs fins a la mort del rei Indíbil. La guerra és, doncs, un dels temes centrals del poema i, precisament, Xuriguera dedica el llibre als seus dos germans morts durant la guerra civil. Sembla evident que *Indíbil i Mandoni* són *l'alter ego* dels germans de l'autor i els herois anònims que guarden l'esperança d'un triomf final. L'obra es complementa amb unes notes historiogràfiques explicatives i una selecta bibliografia d'autors romans que expliquen la conquesta d'Hispania. Aquest to d'assaig del volum i la voluntat de voler ser fidel als fets històrics, marca el ritme de la narració i subordina la caracterització dels personatges i les descripcions paisatgístiques —més líriques— a l'explicació històrica dels fets.

La concepció de l'obra també té uns fonaments romàntics. L'èpica era considerada un gènere que immortalitzava una literatura nacional, un autor i uns fets històrics.²⁰ Xuriguera, en escriure *Indíbil i Mandoni*, acabat el 1948, deu tenir al cap la voluntat de dignificar un conflicte militar i un període (la Guerra Civil i el franquisme), dotant-lo de valor universal a través de la histò-

ria de Roma i els cabdills ilergets. Per això, per aquest caràcter nacional i universalitzant, és que tria el gènere èpic. I un cop situats en l'àmbit català, el model és Verdaguer i, especialment, *L'Atlàntida*.²¹ El mateix autor reconeix el deute amb Verdaguer en afirmar en el pròleg que «vam

Manuscrit de l'inici del poema èpic *Indíbil i Mandoni* finalitzat a Montauban el juny de 1948.

escollir per a la nostra obra l'alexandrí i la quarteta que Verdaguer va honorar en el seu poema universal *L'Atlàntida*». Xuriguera vol construir una metàfora històrica que reflecteixi la situació de la Catalunya sota l'ocupació franquista i busca uns personatges històrics que esdevin-

20. Manuel JORBA, «Introducció a l'èpica catalana del segle XIX», *Anuari Verdaguer*, 1986 (1987), p. 11-33.

21. Verdaguer és qui millor adapta el model clàssicorenai-xentista de la poesia històrica i de l'èpica a la literatura catalana, en el sentit de construcció d'una literatura nacional. Veg. Josep PARÉ, «Jacint Verdaguer i alguns corrents literaris de la seva època», DD. AA., *Tornau-me a terra. Noves perspectives sobre Verdaguer* (Lleida, Àgora Literària dels Països Catalans, 2004), p. 18-25. Xuriguera afirma en relació amb el poema verdaguerià: «la joia més valuosa de la nostra literatura moderna». Joan Baptista XURIGUERA, *Diccionari de poemes* (Barcelona, Publicacions Herda, 1970), p. 26.

guin els vehicles ideològics de la seva idea de nació.²² D'aquesta manera, Indíbil i Mandoni simbolitzen la resistència a l'invasor, l'esperit de sacrifici i superació i l'amor a la terra. Un model d'home que s'assimila molt al que l'autor mostra en poemes com «El crit» d'*El silenci rebel* o «Els herois» d'*El cor vermell*. Els reis ilergets centren els seus esforços en el combat, però també en la recerca d'unitat entre els pobles ibers. Aquest afany d'unitat podria ser la resposta de Xuriguera al discurs ideològic sobre l'iberisme que es revifa als anys cinquanta —data de publicació del poema de Xuriguera— al voltant de les relacions entre la cultura catalana i castellana.²³ La resposta del poeta de Menàrguens sembla restringir la unitat als pobles de parla catalana.

Xuriguera, com Verdaguier, fa ús de la mitologia per explicar els orígens del poble iber i el mite de Gerió.²⁴ Una utilització que contribueix a la universalització del poema i el dota d'un embolcall clàssic que agradava a Xuriguera.²⁵ L'obra és rica en recursos, sobretot epítets, sinestèsies, hipèrbats i comparacions que parteixen del món natural: «Voleien alt les llances, cercant com les agulles / Dels enemics els cossos, per fer-ne tou coixí, / I el mar, greixós, no para d'ar-replegar despulles / Guanyant en la batalla el més

preuat botí». Amb tot, el poema se cenyeix massa a la narració dels fets històrics, i s'hi detecta una certa dispersió narrativa i un cert desequilibri entre la narració central, Indíbil i Mandoni, i les trames secundàries que, però, no li fan perdre la seva gran força lírica.

Lleidatanisme, poemes de circumstàncies i el Diccionari de poemes

La fidelitat a la terra que expressen els germans ilergets també és present en la poesia de Xuriguera. Una identitat amb els paisatges de les terres de Lleida que el poeta espigola aquí i allà i que té en la darrera secció del llibre *El silenci rebel* i en el volum *L'horta daurada*, els seus màxims exponents. Una identificació que es fonamenta en l'horta (que dona títol a aquest volum, «El presseguer» o «L'arribada de la primavera»), en el riu («El Segre») i en la ciutat de Lleida i la Seu Vella («El campanar de Lleida», «La muralla del castell» o «La plaça de Sant Joan» d'*El silenci re-*

22. Hi ha fragments de l'obra que ben bé sembla que estiguin parlant de la situació de la Catalunya dels anys cinquanta: «La pau de què gaudien només era fictícia, / Els pobles tots havien perdut la llibertat. / La llengua que es parlava era llengua fenícia / I cada dia l'aire es feia més pesat».

23. Aquest debat gira a l'entorn de Joan Maragall i ja hem vist com Maragall és un dels models literaris de Xuriguera.

24. El cant II, un dels millors i més ben construït del poema, amb la festa d'unió dels pobles ibers i la narració dels orígens d'aquests pobles que arriba fins a nosaltres, recorda la descripció de l'hort de les Hespèrides i la reunió dels Atlants dels cants segon i tercer de *L'Atlàntida*.

25. Segons Sala-Cornadó, a Xuriguera li agrada la bellesa i «la bellesa, per a Pamie Xuriguera, tenia uns canons grecs». És, potser, per això, que al llarg de la poesia xuriguera trobem aquí i allà referències al món clàssic. Possiblement, la valoració altament positiva de la figura de l'heroi també tingui aquesta procedència clàssica. Anton SALA-CORNADÓ, «Homenatge...», p. 82-83.

Coberta de l'edició del poemari pòstum *L'horta daurada* (2008).

bel).²⁶ D'aquesta manera Xuriguera participa d'una tradició literària lleidatana que inclou noms insígnies com Morera i Galícia, Jaume Agelet i Màrius Torres. Aquest acostament a la realitat de la terra apropa la poesia de Xuriguera a la quotidianitat. En aquest sentit, el poeta de Menàrguens té una producció de circumstàncies, repartida al llarg de tots els volums, amb textos dedicats a aniversaris, noces, defuncions o a destinataris a qui demostra l'estima i l'afecte.²⁷

Finalment, tot i que no és un volum de poesia, no volem deixar de parlar del *Diccionari de poemes*. Es tracta d'una obra assagística en la qual Xuriguera comenta, a voltes d'una manera polèmica, poemes que, per una raó o altra, l'han impressionat. L'origen del volum es troba en les notes literàries que l'autor prenia en el seu dietari.²⁸ Publicat el 1970, el diccionari és una anàlisi de vuitanta-quatre textos d'autors catalans, des dels romàntics de la Renaixença fins a poetes coetanis. El punt de partida de l'obra és el concepte de Bellesa associada al geni creador, bastit a partir de la idea (la inspiració) i el

Joan Baptista Xuriguera amb el seu nét Albert a Andorra el 1981.

poble, del qual ja hem parlat.²⁹ Verdaguier és qui millor encaixa en aquesta concepció de la literatura i per això, encapçala i tanca la selecció i és presentat com el gran poeta de la contemporaneïtat, «L'àguila de la nostra poesia».³⁰ Val la pena destacar les opinions que Xuriguera efectua d'alguns dels autors més destacats de les lletres catalanes, perquè a través d'elles s'entreveu el pensament literari del seu autor. Del *Nabí* de Josep Carner, per exemple, assegura: «és probable que el seu autor no s'ha llançat a escriure una obra important. [...] Desitjaríem que Carner ens hagués ofert una creació enlairada i de primer ordre, com podríem esperar i és capaç de fer, però no hem sabut veure-hi sinó una mena d'exercici poètic». Un dels poetes que més destaca Xuriguera és Apel·les Mestres, però «els quatre noms que, al nostre judici, fan més honor a la poesia poèmatica de la nostra llengua»³¹ són: Agustí Bartra, de qui diu que «La literatura catalana pot sentir-se joiosa de

26. Joan GANAU, *La idea de ciutat a Lleida* (Lleida, Pagès editors, 1992), p. 86-91.

27. Són poemes com «La nostra infància» d'*El silenci rebel*, «En la mort d'Ignasi Iglésies», «La festa dels reis» de *Les ales del vent*, «Al Mestre Pau Casals» d'*El cor vermell* o «La núvia» i «La rosa de Balaguer» de *L'horta daurada*.

28. Efectivament, hi ha una nota del 17 de març de 1955 en què Xuriguera comenta el llibre de Josep Falp, *Lo geni català* en uns termes molt semblants als que ho farà al *Diccionari de poemes*, quinze anys després.

29. Aquest és un nou element que ajuda a entendre la visió romàntica de la literatura que té Xuriguera. Per ampliar informació sobre aquest assumpte, vegeu George GUSDORF, *Le romantisme*, volum II (París, Payot, 1993), p. 415-455.

30. Joan Baptista XURIGUERA, *Diccionari...*, p. 140.

31. *Ibidem*, p. 125-146.

poder comptar, entre els seus conreadors, un home de la categoria d'Agustí Bartra»,³² Joan Maragall, a qui anomena mestre, Josep Maria de Sagarra, a qui anomena «el poeta més fecund de Catalunya»,³³ i Jacint Verdaguer.

En definitiva, la poesia de Joan Baptista Xuriguera és una obra que arriba directament al cor, que parla de sentiments, i que vol retratar un món

que s'acaba i que cal reconstruir de nou. Per això parla de la infantesa, de l'angoixa pel pas del temps i per això té una pàtina de nostàlgia. És un crít per la llibertat, per la sinceritat i, també, per la humilitat i la lleialtat. Xuriguera és un rebel, un lluitador silenciats. Un silenci que ha patit doblement: com a militant i com a poeta. Ara, a través de la seva obra lírica podem descobrir-hi totes dues facetes.